

Memento 1956

a HUNSOR összeállítására
címünkre küldte Ábrahám Dezső
Adorján András – Kocsis L. Mihály:

MI VOLT 1956?

Mi volt 1956, barátom? Múlt, ami elmúlt?
Egy nép, amely elhullt? Hol volt, hol nem volt... Se élő, se holt.
Elfelejtetted a Tettet! Amikor a semmiből sok ember Valamit teremtett.
Sokáig nem is lehetett hallani, hogy mi volt ez a valami.
Hogy Valami volt: s ez a Szabadság. És hogy futott előle a Gázság!
Pattant ránk szorított bilincs, amikor utcára lépett a sok Nevenics.
A sokat emlegetett Nép. Aki látta, felejthetetlen a kép:
ahogy ott vonult, ahogy a Veres Csillag az utcára hullt.
Ahogy dőlt a Szobor, s még dőlésében is őlt.
Ahogy egy nép ellen fordult a Gyilkos töre,
s aki addig nem hitte: láthatta, hogy gyilkosa is ő, nem csak őre.
Azt hitted, véget ért a rabság, s hogy elérkezik végre a Szabadság?
És hogy mert szabad vagy, a jövődet is visszaadják?
A csillag lehullt, a Nap ragyog.
Azt hitted, kis magyar, hogy elnézik neked a Nagyok?!
Nem kértél sokat, csak életed,
s balgán azt hitted, hogy ellenértéknek beszámítják talán a véredek.
Vér-vár. Vér – vád. Vér – ver. Aléltan elhever.
A pusztán föld. Ökök. Szorít, elernyed.
Földedbe bevernek mint jelző karót. Élethosszig fizetheted ezt az adót.
Jön a defterdár, s tőle megtudod: néhány szép napért mennyi az ár.
Mi volt az életed? Hiába kérdezed...
Ahogy a helyet nézed népeknek sorában,
légy büszke arra:
ha csak kicsiny kokárda vagy Világnak gomblyukában.

Ludwig Emil:

Tűzáldozat a szabadságért

Bauer Sándor (1952–1969) egyedülálló hőstette emlékére

A Magyar Nemzet 1969. január 21-i számának első oldalán vezető hír számolt be arról, hogy hivatalba lépett Richard Nixon, az előző novemberi amerikai elnökválasztás győztese. Moszkvában bejelentették – így az alcím –, hogy a Szovjetunió kész eszmecsere folytatni az Egyesült Államokkal a nukleáris leszerelésről. A címlapon ezenkívül a nyugdíjasokról/nak szól a két hasábon végignyúló vezércikk: „biztosak vagyunk abban, hogy az ország gazdasági helyzetének javulásával sor kerül a régi nyugdíjasok helyzetének megjavítására is”. (Na, ebben aztán biztosak lehettek.)

Az újság második oldalán 17 soros hírből jelenti Prágából az MTI, hogy a csehszlovák fővárosban az előző napokban szórványos tüntetésekre, szovjetellenes megnyilatkozásokra, rendbontó akcióra került sor, amely az ottani kommunista pártnak és kormánynak „a konszolidációra irányuló erőfeszítéseit próbálja megzavarni. A megmozdulás mögött meghúzódó jobboldali erők igyekeznek tovább szítani azt a hisztériát, amely Jan Palach prágai egyetemi hallgató öngyilkosságához vezetett” – fogalmaz az újság. „Mint a CTK vasárnap jelentette, Jan Palach, aki csütörtökön a Vencel téren leöntötte ruháját benzinnel, és meggyújtotta magát, vasárnap délután a kórházban belehalt égési sebeibe” – idézi a január 21-i, keddi lap a távirati irodát.

Ha akkor normális világ lett volna, az újság legfontosabb hírének annak kellett volna lenni, amelyiket hiába is keresnénk benne. Csak a következő napi, szerdai szám hátsó híroldalán jelent meg, két mínuszos hír közt lapulva harmadikként, hogy „Bauer Sándor 17 éves budapesti ipari tanuló hétfőn a Nemzeti Múzeum kertjében ruháját leöntötte benzinnel, majd meggyújtotta, s ily módon öngyilkosságot kísérelt meg. Súlyos égési sebekkel szállították kórházba. Állapota válságos.” Hiába, nem volt a létező szocializmusnak, „minden eddigi rendszerek legjobbjának” (Lukács György) olyan ellentmondása, amelyet stilsztikailag fel ne tudtak volna oldani az arra hivatottak.

A több mint három évtizede történt egyéni tragédiák mögött sötét történelmi háttér húzódik. 1968 tavaszától – a világméretűvé dagadó baloldali-anarchista megmozdulások hátszelével – Csehszlovákiában egyfajta reformmozgalom generálódott, amely alapvetően nem lépett ki a rendszer kereteiből, csupán – megfogalmazói szerint – a szocializmust kívánta emberarcúvá átformálni. (Ebben és csak ennyiben hasonlít a „prágai tavasz” az 1956-os magyarországi forradalomhoz, amelyet szintén a reformkommunisták gerjesztettek, ám október 23-án a nép vette fel a harcot a szabadságáért.) A nyárra már az egész szovjet rendszert idegesítő folyamatot a moszkvai vezetés hatalmi szóval rekesztette be: augusztus 21-én hajnalban a Varsói Szerződés tagországai közül ötnek fegyveres erői – köztük a magyar „néphadsereg” alakulatai bevonultak Csehszlovákiába, „megvédeni a néphatalmat, megóvni a szocializmus vívmányait”.

A rendcsinálás sokkal simábban ment, mint '56-ban Budapesten, pedig a nemzetközi körülmények összehasonlíthatatlanul kedvezőbbek voltak Prága javára. Történelmi pikantéria, és elgondolkodtató, hogy a „demokratikus hagyományairól” nevezetes csehek a brezsnyevi Szovjetunióknak kellett figyelmeztetnie: Csehszlovákia két egyenrangú tagköztársaság szövetségi állama, az alapszerződés szerint Pozsonynak is járnak mindazon állami és politikai jogosítványok, amelyeket addig Prága egyedül gyakorolt.

Az emberekre azonban nem ezek a politikai játékszabályok vonatkoztak. A kommunista uralom alatt élő Csehszlovákiában éppúgy voltak szabadságszerető, áldozatkész emberek, mint Magyarországon. Sőt a hazug propaganda ellenére csak akadozva haladó konszolidációt éppen egy prágai fiatalember hőstette leplezte le a világ előtt: Jan Palach egyetemi hallgató 1969. január 16-án a Vencel téren a történelem, a megalázó helyzet elleni tiltakozásul felgyújtotta magát. A szolgálalkú prágai vezetés – szovjet tanácsadóival együtt – azt sem tudta, miként próbálja kisebbiteni a botrányt, hiteltelenné tenni az áldozatot. Aljas sajtóbérencsek szorgoskodtak a körülmények „felderítésén”: a diák személyes ügy miatt követelt el öngyilkosságot, azért választotta e szörnyű módját a halálnak, mert beteg idegei felmondták a szolgálatot. Azt is tudni vélték, hogy idegen hatalom szolgálatában állt, a CIA megbízásából hajtotta végre demonstratív cselekedetét. Az ellenség hálójába került, amint a többi diáktársa és az igaz útról eltévelyedett egyetemi professzorok, híres művészek. Így működött akkoriban a haladó, humánus baloldali sajtó...

Nagy különbség ebben nem mutatkozott a két csatlós ország között. A magyarországi újságok sem mulasztották el megírni, hogy Bauer Sándor már előzőleg, „1967-ben, 15 éves korában sikertelen öngyilkosságot kísérelt meg”. Adózzunk most ennek a fiatalembernek, idehaza példátlan hőstette emlékének azzal, hogy újra leírjuk a tényeket, amelyeket tudunk róla. 1952. január 28-án született Pesten. Édesapja előző házasságából született féltestvére – akit az ostrom idején hurcoltak el az oroszok, s örökre eltűnt – után kapta a Sándor nevet. Négyéves gyerekként átélte, hogy a szovjet tankok szétlőtték Kacsóh Pongrácz úti lakásukat. A politikailag hátrányos helyzetű családból sikertelenül felvételizett a szegedi erdészeti szakközépiskolába, ehelyett autószerelő ipari tanuló lett az AFIT-nál.

Bauer Sanyi különcként számít: főként történelmi könyveket olvas, az irodalom és a politika sokkal jobban érdekli a hétköznapi teendőinél. Baráti körében bátran beszél a diktatúráról, arról ábrándozik, hogy akár fegyverrel is megküzd az elnyomókkal. Edzi fizikumát, romantikus szervezkedésbe fog, felhívásvázlatokat vet papírra, guminyomdát készít röplapok sokszorosítására.

A reménytelenül szürke, alattomosan konszolidálódó hatvanas évek végén Jan Palach cselekedetének hírére szánja el magát a nagy tetre. Négy nappal a prágai önégetés után jut arra, hogy öneki is meg kell mutatnia ország-világ előtt: nem csak hazaáruló bérencsek, megroppant gerincű lapulók és tehetetlenül önmagukat emésztő emberek élnek e dicsőséges múltú országban! 1969. január 20-án, hétfői napon benzint tölt egy kannába, gyufát készít a zsebébe, és Úllői úti lakásukról villamossal a Kálvin térre utazik. Onnan besétál a Múzeumkertbe – oda, ahol szegény Nemeček Ernő

üveggolyóit rabolták el a vörösingesek –, odamegy az épülethez, végiglocsolja a ruháját benzinnel, és meggyújtja. Miközben eleven fáklyaként lángol, mindkét kezében piros-fehér-zöld lobogót tart.

A BRFK politikai vizsgálati alosztálya gőzerővel dolgozott a roppant kínos ügyön. Négy napon belül két önégetés a békésen épülő szocialista táborban...

A „Fáklyás” fedőnevű dossziéba gyűlnek a házkutatásokon összeszedett „bizonyítékok”, papírok, feljegyzések, jelentéktelen tárgyak. Az odahaza megtalált búcsúlevelét is elkobozzák. „Szeretnék élni, de most szénné égett holttestemre van szüksége a nemzetnek” – ez olvasható rajta.

Három napig haldoklott a Honvéd Kórház égési osztályán. - Tizenhét évet sem élt.

Pongrácz Gergely:

A Corvin köz egykori főparancsnoka

A HARMADIK ÚT ÉS A FORRADALOM ELÁRULÁSA

Sokan megkérdezik, hogy mit is akartunk mi 56-ban? A válasz nagyon egyszerű. Íme: Egy szabad és független Magyarországot. Azt akartuk, hogy Magyarország végre legyen a magyaroké. Ezért haltak meg bajtársaim, akik hazájukért, a nemzetért készek voltak az életüket is feláldozni.

Természetes, hogy voltak elképzeléseink, talán azt is mondhatnám, hogy elveink, amikről sokat beszélgettünk a Corvin közben, a harcok szüneteiben. Azoknak a beszélgetéseknek lényegét röviden összefoglalva, az 1982-ben megjelent könyvemben leírtam. Most onnan idézek:

"Egy új, szebb és boldogabb Magyarországot teremtettünk meg. Nem akartunk a múltból visszahozni egyetlen társadalmi rendszert sem, hanem kiválasztani mindazt, ami a nemzet érdekeit és javát szolgálja. A szocializmust teljes értelmében, eredeti formájában akartuk megvalósítani. Egy olyan szocialista Magyarországot akartunk létrehozni, ahol a bányák és a bankok kivételével minden termelőeszköz az állami tulajdonból köztulajdonba megy át. A munkás legyen "részvényese" annak a gyárnak, vagy üzemnek, ahol dolgozik. A hasznot a munkások között osszák szét, szakképzettségük és termelésük arányában. Tiszteletben tartani a magántulajdont és az egyéni kezdeményezést, aminek meg kellett volna szabni a felső határát.

A munkástanácsok vették volna át a szakszervezetek szerepét, melyeknek tagjait maguk a munkások választják meg. Ez a szelekció kizárólag a munkások és nem a mindenható kommunista párt érdekeit szolgálta volna, mint ahogy azt a szakszervezetek a kommunista országokban teszik. Az államot a dolgozó nép tartotta volna el, a bányák és a bankok hasznán kívül minden gyár és üzem egy meghatározott %-os adó befizetésével, a haszonrészesedés kifizetése előtt. És nem fordítva, ahogy a kommunista, vagy állami kapitalista rendszer (ami a gyakorlatban ugyanaz), gyakorolta a hatalmát a dolgozó nép felett. Éhezett a nemzetet. Ha valaki szólni mert, azt internálták, deportálták, börtönbe vetették lázítás címén vagy egyszerűen felakasztották, mert úgy biztosan, örökre befogták a száját."

Tehát Magyarország jövőjéről beszélgettünk és úgy éreztük, hogy ezek az eszmék az egész magyar nép, a nemzet érdekeit szolgálják. Egy középutat kerestünk a kapitalizmus és a kommunizmus között. Egy harmadik útról álmodoztunk, amely nem a tőkésnek vagy a kiváltságos kommunistáknak szolgálja az érdekeit, hanem az egész magyar népnek. Ezeket az elképzeléseket ismerte az egész világ, hiszen az egyetemisták 16 pontos követelése is erre utalt. Most ismét a könyvből idézek:

"A világ urainak azonban nem tetszett az, ami Magyarországon történik. A magyar forradalom győzött, ahol valóban megvalósítanának egy igazi szocialista rendszert és az nem szolgálta érdekeiket. Attól talán jogosan félték, hogy a Magyar Október szelleme példa lesz a világ többi népeinek, és majd követni akarják. Tehát halálra ítélték azt a szellemet, amely megváltoztathatta volna a világ képét.

A szép és a nagy szavakat, a csodálatot és az elismerést, amivel a magyar ifjúságot elárasztották, lepelnék használták, ami alatt nyugodtan elvégezhették hóhér-munkájukat. November 4-én került sor a kivégzésre, amit olyan dolgok előztek meg, amiről senki nem beszél. Vagy ha igen, kicsavarják, elferdítik, és tudatosan meghamisítják azok az ügynökök, vagy ügynökségek, melyek bizonyos

politikai csoportokhoz vagy gazdasági érdekeltségekhez tartoznak. Azt az agy mosást amit végeznek, főleg a világ szabadságszerető nemzetein gyakorolják, eredményesen."

Azonban nézzük meg, hogy valójában mi is történt?

A forradalom október 28-án a Nagy Imre rádió-szózatával győzött. Az ÁVH és a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatokat a magyar ifjúság 5 nap alatt szétverte és ezért nemcsak Moszkvában, hanem Washingtonban is nagyon megijedtek. Csakis annak tulajdonítható az a távirat, amit okt. 29-én, a forradalom győzelme utáni napon küldtek el az amerikai külügyminisztériumból Charles Bohlennek, az Amerikai Egyesült Államok moszkvai nagykövetének azzal az utasítással, hogy a legsürgősebben tudassa a szovjet vezetéssel: "Az Egyesült Államok kormánya nem tekinti Magyarországot, vagy a szovjet blokk bármely tagját potenciális katonai szövetségesnek."

November 2-án, a CIA-en keresztül Dulles külügyminiszter tudta, hogy Hruscsov és Malenkov a késő esti órákban érkezik Titóhoz, Jugoszláviába. Azért, hogy időt nyerjenek, a második táviratot Titóhoz küldték. Tudták, hogy azonnal Hruscsov kezében lesz: "Az Egyesült Államok kormánya nem tekinti jó szemmel azokat a kormányokat, amelyek barátságtalan viszonyban vannak a Szovjetunióval."

Micsunovics, Jugoszlávia moszkvai nagykövete jelen volt azon a tárgyaláson, amikor lefordították Hruscsovnak az amerikai táviratot. Emlékirataiban leírja Hruscsov reakcióját: "24 óra alatt elsöpörjük Magyarországot a térképről."

Az amerikai kormány ezzel a két távirattal adta meg a zöld lámpát a Szovjetunióknak, hogy november 4-én elindítsa azt a gőzhengert, amelyik vérbe taposta a magyar forradalmat.

Van még egy gondolat. Radványi János Magyarország amerikai nagykövete (1962-67) könyvében a következőket írja: "A forradalom kitörése Hruscsovot nemcsak meglepte, de bizonyos értelemben pánikba ejtette. Legfőbb gondja Amerika várható magatartása volt. Moszkvában nagyon is ismerték a korábbi amerikai elnökök és külügyminiszterek nagyhangú kijelentéseit, amelyek segítséget és támogatást ígértek a "vasfüggöny mögötti rabnemzeteknek", – ha az első lépést szabadságuk elnyerése érdekében maguk teszik meg! Ez az "első lépés" Budapest utcáin most adva volt! Vajon bekövetkezik-e az USA "lépése", azaz a nyugati katonai intervenció?"

Felvetődik egy nagyon fontos kérdés. Ha nem küldték volna el Washingtonból azt a két táviratot, mi lett volna a magyar forradalom sorsa? Talán nem lett volna szabadságharc, ami november 4-én kezdődött! Biztos, hogy harmadik világháború sem lett volna!

1956 volt, és lesz!